

ARTIKEL (publicerad i Julbudskapet 2019, utgiven Nordöstra Smålands missionsförening)

Att få, och själv vara, Guds dagliga bröd

I katekesens förklaring till fjärde bönen skriver Martin Luther att också onda människor får dagligt bröd, utan att be Gud om det. Att *be* om bröd är inte bara för att få bröd, utan för att påminna sig själv om att brödet är en gåva från Gud. Inte bara för att i bönen *tacka* Gud för brödet, utan också för att *räkna* med Honom som gett brödet. Bönen om dagligt bröd skulle leda hjärtat in i tron att om inte *Herren* ger brödet är mödan ändå förgäves. "Förgäves stiger ni tidigt upp och går sent till vila för att äta det bröd ni slitit för. Detta ger han åt sina vänner medan de sover." (Ps 127:1) Livet står inte och faller med brödet, utan med Gud som ger det. När brödet tryter, eller när vi inte längre kan räkna med det som vi tagit för givet, så känner Herren sina vänner och har omsorg om dem.

Guds omsorg utesluter inte att brödet är resultatet av jordbrukarens, mjölnarens, bagarens och grossistens arbete. Luther förstår att "dagligt bröd" är alla dessa kuggar som utgör livets maskineri och som på ett eller annat sätt bidrar till livet, såsom "gott tjänstefolk, god och trogen överhet, god styrelse... goda vänner, trogna grannar och mera sådant." De är alla Guds medarbetare i det skapelseverk som fortsätter när människor får liv, och behålls vid liv. Det är Guds medskapare även om de själva inte ser det. Också en ateist tjänar Gud och är Guds svar på bönen "vårt dagliga bröd giv oss idag." Där vi ser en arbetare som surmulet gör sitt jobb sitter Guds bakom "masken" och ger dagligt bröd också *åt* onda människor och *genom* onda människor.

Naturligtvis är Guds avsikt ömsesidighet, att vi var och en är "dagligt bröd" åt varandra. Kanske tänker du inte att du är Guds dagliga bröd *åt andra* genom att vara "goda vänner, trogna grannar och mera sådant" men också andra kan lägga märke till *Guds* ansiktsmask bakom dig och det du gör. Så här uttrycker sig Luther:

"Vad är vårt arbete för Gud – vare sig det sker på åkern, i trädgården, i staden, i huset, i krig eller i regering – utom just medel för Gud genom vilka han ger sina gåvor på åkern, i huset, osv. Detta är Guds masker som han vill gömma sig bakom när han utför sitt verk. ... Vi har uttrycket 'Gud ger alla goda ting, men inte bara genom att svänga ett spö'. Gud ger alla goda ting, men du måste upplåta din hand och ta tjuren vid hornen – det vill säga, du måste arbeta och så ge Gud god verkan och en mask." (förf. övers. fr. Luther's Works 14:114-15).

Att vara Guds medskapare

I Guds design för skapelsen ligger att vi skulle bidra till det fortsatta skapandet. Skapelsens råmaterial lades i våra händer för att vi med gåvor och förmågor skulle förädla och förvalta det till nytta för allt skapat. Ofta glömmar vi att Bach's fulländade musik inte uppstod i ett vakuum. I århundraden hade människor, enskilt och tillsammans, tagit sig an ljudvågor som Gud lagt ner i skapelsen för att kreativt och troget kultivera och förfina musiken till skönhet, harmoni och mening för så många. Den vackra musiken som potential skapades av Gud och fulländas genom våra händers verk. Bach såg detta och tillägnade sina verk åt Gud med orden "Soli Deo Gloria". Han hade fått ovanliga gåvor, men visste varifrån de hade kommit och lärde sig hur de skulle användas. När Bach låg för döden lär han ha sagt till de sörjande att de inte skulle sörja över honom: "För jag går dit musiken föddes."

Alla former av hederligt arbete, avlönat eller oavlönat, som du går in i är att med respekt ta sig an det Gud skapat och gett, göra något gott av det, och så ingå i Guds uppehållande av skapelsen. Våra jordiska kallelser är *Guds* arbete för andra, för oss, för skapelsen. Människan bär på en *gudslighet* som återspeglas i den vishet, kreativitet och uthållighet med vilken uppgiften att råda över allt skapat utförs. Profeten Jesaja skriver:

”När åkermannen vill så, plöjer han då ständigt och hackar upp och harvar sin åker? Är det inte så att när han har berett marken, strör han ut svartkummin och kryddkummin, sår vete i rader och korn på dess plats och spältvete i kanten. *Ty hans Gud har undervisat honom och lärt honom det rätta sättet.* Man tröskar inte heller svartkummin med tröskvagn och låter inte vagnshjul gå över kryddkummin, utan man klappar ut svartkummin med stav och kryddkummin med käpp. Brödsäden mals och tröskas inte i det oändliga, man driver inte ständigt sina vagnshjul och hästar över den. Man vill ju inte tröska sönder den. *Också detta kommer från Herren Sebaot, underbar i råd och stor i vishet.*” (Jes 28:24-29)

När Luther i förklaringen till första trosartikeln beskrivit hur fantastiskt vi är skapade, så avslutar han med att skriva att vi därför är skyldiga att tacka, lova, lyda och tjäna Gud. För det är vi ämnade. Som medskapare som står i Guds ”näringskedja”, där vi själva är föremål för Guds omsorg genom andra som står i långa näringskedjor, så kan vi säga som de ”onyttiga tjänarna” i en av Jesu liknelser: ”vi har bara gjort det vi var skyldiga att göra.” (Luk 17:10) Och ingen mänsklig bekräftelse eller uppskattning är egentligen nödvändig, eftersom den stora äran ligger i att få vara *Guds* händer och fötter.

Att stå under syndens makt

Syndens makt i oss har gjort oss inkrökta i oss själva. Istället för att ömsesidigt tjäna varandra till ömsesidig välsignelse söker var och en sitt eget, också när tjänsten är avsedd för andra. Inkröktheten bottnar djupast sett i *gudsfrånvändhet*. Utan trons mottagande av allt gott från Gud själv söker vi rastlöst vårt eget, ständigt på jakt efter det som ska gynna och rädda oss själva. Fast otron är mer rebellisk än så. Gud flyttas från tronen för att vi ska *kunna* ta livet i egna händer och vara den egna lyckans smed. Instinktivt betraktar vi medmänniskor som medel för våra egna mål, också när vi gör ”gott” mot dem. Arbete blir det jag gör för att försörja mig själv. Visserligen är Guds uppehållande av skapelsen starkare än människans egoism. Även om mina motiv är helt själviska kan mycket av det jag gör bli till nytta för andra. Men det är människans olyckliga öde att kortsiktigt söka sitt eget bästa. Han som har omsorg om ”sina vänner när de sover” tänkte att vi som Guds medarbetare skulle söka andras och varandras bästa. Det hade ju garanterat att ingen skulle sakna ”det bästa”. Synden gör var och en till sin egen gud, men med den tunga bördan att ta ”det bästa” helt i egna händer. Och så tycks alla andra också göra, vilket bara förstärker oviljan att söka andras bästa. Det blir en ond cirkel, där tjänst åt Gud blivit till ett slaveri under egot.

Att stå betjänad av Guds tjänare Jesus

Trots att Gud skulle kunna straffa oss i rättmätig vrede för upproriskhet, försumlighet, stöld, slarv, undermåligt förvaltarskap och mera sådant så visade han genom ett annat förfaringsätt vilken Herre – och arbetsgivare – han är. Trots att han är Herre, som inte hade behövt nedlåta sig på ”vår nivå”, så väcktes hela hans barmhärtighet när han såg nöden vi hamnat i, inkrökthetens slaveri, själens och kroppens slit. Han gjorde vår jord till sin

arbetsplats, inte till ett palats för att själv bli upppassad. Det står att han *inte* kommit för att bli betjänad utan för att tjäna – och ge sitt liv till lösen (Mark 10:45). Han gick frivilligt in i våra kallelser och blev högst påtagligt vårt dagliga bröd. För några en god granne, en trogen vän, och för oss alla "mera sådant". I allt sökte han sina underordnades bästa, även då vi blivit hans fiender (Rom 5:8f). Inte var det särskilt tacksamt att tjäna. Han mötte förakt, förtal, orättvisa, avund och annat som gör också våra kallelser tunga. Till slut avrättades han oskyldigt på ett kors. Men eftersom han valt att vara tjänare, *vår* tjänare, kunde han bara säga: "jag har bara gjort vad jag var skyldig att göra." Och han slutade inte sitt arbete förrän han ropat "det är fullbordat".

Hemligheten med korset är att han gav sitt liv till *lösen*. Dels löste han oss från syndens *skuld*. Guds rättmätiga vrede över tjänarnas upproriskhet tog han på sig. Han tjänade tjänarna, tvättade deras fötter. Dels löste han oss från *inkrökthetens nödvändighet*. Han är *Gud med oss* och i kraft av sin uppståndelse också *Gud för oss*. Han gav sig själv åt oss på ett så fullödigt sätt att en människa, som dignar under bördan av att ta Guds plats och söka sin egen "frälsning", står med Guds vänskap som en fri gåva. Jag går till min Fader och *er Fader*, sa Jesus efter sin uppståndelse. Fader *vår* är frukten av hans lidande. Sakarias skymtade frälsningen i fjärran när han höll sin nyfödde Johannes i famnen och prisade Gud för att han nu, på nytt, skulle få tjäna Gud "utan fruktan, i helighet och rättfärdighet inför honom under alla våra dagar." (Luk 1:74). Tjäna Gud utan att vara rädd, för rädslan gör på nytt människan inkrökt i sig själv. I helighet och rättfärdighet inför Gud, som en gåva *från* Gud, ett värn, en tröst, en källa. Det vågade Sakarias räkna som sin egendom under *alla sina dagar*, också de dagar då han tänkte tillbaka på de nio månaderna av stumhet som han fick som följd av att inte ta Gud på orden.

Guds Andes verk till frihet är att lösa oss från syndens skuld och till att tjäna Herren – *med glädje*. Han är Herre, och en arbetsgivare som vi bara kunnat drömma om i den här världen. Ja, han är den *egentlige* arbetsgivaren, också när vi har våra jordiska arbetsgivare (Ef 6:7). Det är en ära och en nåd att stå i hans tjänst, till vila och uppmuntran i livets kallelser och ibland tunga tjänster. Livet måste inte längre tas i egna händer, utan kan vilsamt läggas i Guds händer. Det går att tjäna utan att omedelbart få tillfredsställelse tillbaka. Jag ger, inte för att få, utan för att jag fått. Och ändå är många upplevelse att man får *mer* när man ger, liksom av Gud själv. "Ni vet ju att var och en som gör något gott skall få sin lön av Herren" skriver Paulus till uppmuntran för de slavar som fick tjäna Gud utan jordisk belöning (Ef 6:8). Att få blick för den Herre som är den egentlige arbetsgivaren ger mening och uthållighet åt de mest tröttsamma kallelser. Ett liv i Guds tjänst är den verkliga karriären, hans välbehag den djupaste belöningen.

Tänk på vilodagen!

Detta är faktiskt ett bud från vår *arbetsgivare*. Vi behöver vila för att kunna arbeta. *Utän fruktan*, det vill säga. Detta att se på liv och tjänst med *Guds* ögon, vilket vi inte naturligt gör. I vår tid har vi mer vilodagar än någonsin och aldrig har människor varit så stressade och utbrända som nu. Lösningen är inte mer vila, utan mer *Jesus*, han som är sabbatens Herre, vilodagens egentliga syfte. Vägen dit handlar om att ta vara på den nåd som för de allra flesta räcks på just den lediga dagen, söndagen. Luthers förklaring till sabbatsbudet är oöverträffat. "Tänk på vilodagen, så att du helgar den. *Vad är det?* Vi ska frukta och älska Gud så att vi inte föraktar predikan och Guds ord, utan håller det heligt, gärna lyssnar till det och lär oss det." På vilodagen är Jesus vår tjänare, som stiger ner och tvättar våra fötter.

Han vilar inte förrän verket är fullbordat, förrän Kristi kropp, som en gång blev uppspikad, blir utgiven för oss i nattvardens bröd. Han vilar inte förrän Kristi utgjutna blod till syndernas förlåtelse räckts åt oss genom nattvardens vin. Efter avslutad gudstjänst, där Herren betjänat oss, kan vi gå i frid "och tjäna Herren med glädje." Söndagen är inte den sista dagen på veckan, utan den första. Vi behöver *vila* för att kunna arbeta.

Tjäna Herren med glädje!

Just att tjäna Herren med *glädje* är karaktäristiskt för Luthers kallelselära. "Luther på axeln", eller det dåliga samvetet i plikterna, är en karikatyr som snarare vittnar om att trons glädje inte upptäckts. När Luther förklarar skillnaden mellan tjänsten för Gud som alla människor gör, i enlighet med Guds design i skapelsen (om än förvrängd genom synden), och tjänsten som en kristen människa gör, så använder Luther berättelsen om herdarna i julevangeliet. Det står att herdarna vände tillbaka från barnet i krubban till sin skapelsegivna kallelse *glada*. De prisade och lovade Gud medan de vände tillbaka till den bistra livsgärningen i öknen, där somliga herdar antagligen fick sätta livet till (vi minns David som räddade får ur käftarna på vilddjur; jfr 1 Sam 17:34ff). Glädjen var förstas inte bara en känsla. Det kom fler hårda och hotfulla nätter, det kom dagar av död och sorg. Glädjen är ett *tillstånd*, som hänger samman med att Messias är född. Att han senare korsfästes och begravdes, men uppstod för att regera i evighet, vittnar om att han tagit sig an *hela skapelsen* (inklusive herdarna) som nu får vänta på sin *förlossning* (Rom 8:20ff). Herdarna, och vi alla, får tjäna i denna skapelse med *glädje*, därför att vi vet att vår förlossare lever (Job 19:25) och ska föra oss och våra händers verk till fulländning i sitt himmelska rike.

Jakob Appell